

VESTIGINGSBEPERKINGEN VOOR INDUSTRIËLE ONDERNEMINGEN VANUIT HET OOGPUNT VAN RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEU

P. Norro

Stafmedewerker GOM-West-Vlaanderen

Inleiding

Bij de keuze van een inplantingsplaats voor een industriële onderneming kunnen tal van vestigingsfactoren een rol spelen.

De nabijheid van bepaalde grondstoffen is een zeer evidente lokalatiefactor. Het belang ervan is vanzelfsprekend voor bijvoorbeeld de steenbakkerijen of voor de verwerking van landbouw- en visserijproducten (zoals diepvriesgroentennisverheid, slachthuizen, visverwerking). De aanwezigheid van toeleveranciers speelt een vergelijkbare rol en is van grote betekenis voor industrietakken die gericht zijn op assemblage (auto-industrie, machinebouw, electronica). De beschikbaarheid van (grond)water is een andere traditionele lokalatiefactor (bv. voor de textielindustrie in Zuid-West-Vlaanderen). Ook de kenmerken van de aktieve bevolking kunnen een doorslaggevende rol spelen (specifieke opleiding, industriële traditie, loonkost). Andere industrietakken zijn veeleer afzetgeoriënteerd en vestigen zich nabij bevolkingsconcentraties of nabij industriële afnemers (producenten van textielmachines en -toebehoren in het Zuiden van West-Vlaanderen). Researchintensieve industrie (zoals ontwikkeling van computertoepassingen) vestigt zich dan weer bij voorkeur in de buurt van kenniscentra zoals universiteiten, toonaangevende hogescholen of onderzoeksinstituten en hecht meer dan andere belang aan een aangename woonomgeving voor haar kaderpersoneel.

Dankzij de verbeterde transportmogelijkheden is de vestigingsvrijheid echter sterk verruimd. Mits men over goede verkeersaansluitingen beschikt, wordt de keuze van een inplantingsplaats niet langer gedetermineerd door één enkele lokalatiefactor (bv. grondstoffen). Een lokatie nabij een belangrijke verkeersas staat bovendien garant

voor een permanente publiciteit. Alle ondernemingen, in het bijzonder de dienstverlenende, stellen een dergelijke 'zichtlokatie' erg op prijs. De kost en de beschikbaarheid van industriegrond speelt vanzelfsprekend eveneens een belangrijke rol. Daarnaast kunnen ook overheidsstimuli (verhoogde expansiesteun, de voormalige T-zones) de aantrekkelijkheid van bepaalde gebieden verhogen.

In Vlaanderen worden veel van deze vestigingsfactoren naar het tweede plan verdrongen. Diverse wetgevende documenten op het vlak van de ruimtelijke ordening en het milieu leggen immers beperkingen op aan de vestigingsvrijheid.

ber 1972 stelt tevens dat bepaalde vestigingen van ambachten en kleinbedrijf in woonzone kunnen worden toegestaan voor zover ze verenigbaar zijn met de onmiddellijke omgeving¹. Ook door middel van gemeentelijke plannen van aanleg kunnen bepaalde industriële activiteiten die zich niet in een geëigende zone bevinden, worden toegelaten. Bedrijven die niet konden genieten van enige vorm van regularizatie en niet aanvaardbaar werden bevonden in hun omgeving, vielen onder toepassing van artikel 22. Dit bepaalt dat zonevreemde bedrijven hun activiteiten mogen voortzetten tot hun ARAB-exploitatievergunning verstrekt. Mits de goede ruimtelijke ordening niet wordt ge-

De bekommernis voor het natuurlijke en het residentiële milieu en de zorg voor de open ruimte hebben nieuwe wetteksten doen ontstaan die de vestigingsvrijheid van de bedrijven in ernstige mate beperken.

Wetsdocumenten met implicaties voor de vestigingsvrijheid

Tot voor twee jaar bestond in deze kontekst alleen het Koninklijk Besluit van 28 december 1972. Dit KB bepaalt, in uitvoering van de Wet van 29 maart 1962, 'houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw', de algemene regels voor de 'inrichting en de toepassing van de ontwerp-Gewestplannen en de Gewestplannen'. In deze plannen werd de gehele ruimte in zones met een welbepaalde bestemming ingedeeld. Vele industriële inplantingen die niet op een bedrijventerrein waren gelegen, in het bijzonder de grotere, werden op het Gewestplan als industriegebied ingekleurd. Daarmee was op zijn minst hun voortbestaan op die plaats veiliggesteld. Artikel 5 van hetzelfde KB van 28 decem-

schad kan deze termijn eventueel nog worden verlengd, om het bedrijf toe te laten uit te kijken naar een nieuwe vestigingsplaats.

¹ Of een bedrijvigheid in woonzone kan worden aanvaard, moet rekening houdende met de lokale kontekst worden afgewogen. Een opsomming van de activiteiten die verenigbaar zijn met de hoofdfunctie van een woonzone (i.c. het wonen), wordt dus niet gegeven. In een ministeriële omzendbrief van 3 augustus 1979 wordt wel gesteld dat met 'ambacht en kleinbedrijf' die handelingen bedoeld worden die hetzij komplementair zijn aan de woonfunctie, hetzij in dagelijkse relatie staan tot de verbruikers. Als bijkomende voorwaarden wordt bepaald dat de activiteiten het woonmilieu niet mogen storen en de oppervlaktebehoefte ervan beperkt moet blijven.

Recentelijk zijn diverse nieuwe wetteksten in voege getreden die implicaties hebben voor de vestigingsvrijheid van de bedrijven. De binding tussen vestiging en exploitatievergunning, die in artikel 22 van het KB van 28/12/72 reeds bestond, werd in het kader van het Milieuvergunningsdekreet van 28/6/85 en zijn uitvoeringsbesluit, Vlare I, dd. 6/2/91, verder geëxpliciteerd. Doordat milieuvergunning en bouwvergunning onderling werden gekoppeld zijn er in elk geval sterkere garanties dat geen nieuwe zonevreemde bedrijven meer worden opgericht. Door elke milieuvergunningsaanvraag² van klasse 1, en heel wat aanvragen van klasse 2, te onderwerpen aan het advies van de Administratie voor Ruimtelijke Ordening, Huisvesting en Monumentenzorg (AROHM), wordt tevens een middel ingebouwd om te voorkomen dat nieuwe hinderlijke activiteiten, waar géén bouwvergunning mee gemoeid is, op onaanvaardbare plaatsen ontstaan.

Vlare II (dd. 7/1/92, gewijzigd bij B.Vl.Ex. van 31/7/92) gaat nog een hele stap verder. Voor welbepaalde, voornamelijk industriële, activiteiten (zie tabel 1a en 1b) worden vestigingsbeperkingen ingevoerd, die vaak nog worden aangevuld met afstandsregels. In de Wetgeving op de Ruimtelijke Ordening bestonden alleen afstandsbeperkingen voor 'niet aan de grond gebonden agrarische bedrijven met industrieel karakter of voor intensieve veteelt'. Welke activiteiten in welke zone konden geduld worden, werd alleen ruw omschreven.

Bestaande bedrijven die niet aan de bepalingen voldoen, maar over een vergunning beschikken, worden door Vlare II niet verdreven. Zij mogen in principe ook nadat hun lopende vergunning is verstreken, en een nieuwe vergunning werd verkregen, op dezelfde plaats blijven verder werken. Nieuwe bedrijven die niet voldoen aan de vestigings- en afstandsregels van Vlare II krijgen a priori zelfs niet de kans om zich nog in te planten. Ook niet als zij bereid zijn verregaand te investeren in hinderbepalende voorzieningen.

Op 23 juni 1993 werden nog drie nieuwe dekreten die de bescherming van de open ruimte tot oogmerk hebben (hierna genoemd 'de dekreten tot bescherming van de open ruimte') goedgekeurd:

1. Door het dekreet, 'houdende aanvulling met een artikel 87 van de wet van 29 maart 1962' (B.S. 14/8/93) wordt de

opvulregel grotendeels afgeschaft. Deze regel liet toe, om buiten zones die voor bebouwing waren bestemd, toch de ruimte tussen twee panden die op minder dan 70 meter van elkaar gelegen zijn te bebouwen, en werkte uiteraard de lintbebouwing in de hand.

2. Het dekreet, 'houdende aanvulling met een artikel 88 van de wet van 29 maart 1962' (B.S. 12/8/93), biedt meer rechtszekerheid voor zonevreemde bedrijven. In toepassing van artikel 45 van de Wet van 29 maart 1962 (en rekening houdende met artikel 22 van het KB van 28/12/72) kon AROHM immers geen positief advies uitbrengen voor aanvragen die betrekking hadden op de hernieuwing van de exploitatievergunning (nu milieuvergunning) van zonevreemde bedrijven. Om te vermijden dat dergelijke bedrijven zich tengevolge daarvan³ zouden moeten herlokalisieren en daarvoor nieuwe open ruimte zouden moeten aansnijden, laat dit nieuwe dekreet toe dat AROHM in zijn advies afwijkt van de bepalingen van het ontwerp-Gewestplan of het Gewestplan. Op voorwaarde dat de ruimtelijke ordening niet wordt geschaad, kan de gemachtigde ambtenaar van AROHM nu dus toch toestemming geven om de exploitatie op dezelfde plaats verder te zetten.

3. Het dekreet, 'houdende wijziging van artikel 79 van de wet van 29 maart 1962' (B.S. 12/8/93), verbiedt echter dat zonevreemde bedrijven nog zouden uitbreiden. Alleen volume-uitbreidingen om bepaalde verplichtingen na te komen die worden opgelegd in het kader van Vlare II, kunnen nog worden toegestaan. Het betreft dan bijvoorbeeld nieuwe gebouwen voor de opslag van gevaarlijke producten om de afstandsregels te kunnen in acht nemen, de bouw van een waterzuiveringsstation en dergelijke. Daarmee wordt de toepassing van het zogenaamde mini-dekreet teruggeschoefd. Dit dekreet van 28 juni 1984 liet, bij wijze van uitzondering op het KB van 28/12/72, toe dat zonevreemde bedrijven die reeds bestonden vóór 9 september 1984 nog werden uitgebreid met maximum 100%. Ook uitbreidingen van bedrijven vanuit industriegebied naar aanpalende gronden die normaal niet voor industrie bestemd zijn, werden door het mini-dekreet mogelijk gemaakt.

Bescherming van de bevolking versus vrijwaring van de open ruimte

Uit bovenstaande wetsdokumenten komen twee principes naar voor. Primo wil men de kwetsbare natuur en de steeds gevoeliger wordende bevolking voor milieuhinder behoeden. Secundo wil men ook de open ruimte zoveel mogelijk vrijwaren. De diverse beleidsdokumenten die de jongste tijd door de Vlaamse overheid werden uitgegeven (Vlaanderen 2002, Vlaanderen in beweging, Vlaanderen in vorm) beklemtonen diezelfde zorgen. Beide principes kunnen echter niet zonder meer worden verzoend.

Dat waardevolle natuurgebieden van industrie moeten gespaard blijven staat buiten kijf. Als men aanvaardt dat ook het open karakter van de landbouwgebieden maximaal moet worden beschermd, zal de discussie zich bijgevolg vooral toespitsen op de woongebieden.

Het tweede dekreet tot bescherming van de open ruimte (hoger aangeduid met 2.) viseert een maximaal behoud van de bestaande zonevreemde bedrijven, dus ook deze in woongebieden. De hinder die van het bedrijf uitgaat moet wel aanvaardbaar zijn. De beoordeling daarvan moet gebeuren door de instanties die de vergunningsaanvraag adviseren. Daarmee schikken deze nieuwe dekreten zich naar de Vlarewetgeving. Uitbreidingen zijn, krachtens het derde dekreet (hoger aangeduid met 3.), ook alleen nog mogelijk om te voldoen aan de milieuvorwaarden van Vlare II. Toch blijft er een tegenspraak. Bepaalde uitbreidingen kunnen in het kader van Vlareprocedure wel aanvaardbaar worden geacht in woongebied (bv. bouw van een opslagruimte voor artikelen uit hout), maar worden door de nieuwe dekreten verboden. Het verbod op dergelijke niet-storende uitbreidingen zal uiteindelijk toch tot de uitdrijving van heel wat bedrijven leiden.

² Op basis van de aard van de activiteiten, het vermogen van het machinepark, de opslagcapaciteit, en de aard van de lozingen van afvalwater wordt elke onderneming in klasse 1, 2 of 3 ingedeeld.

³ Het advies van AROHM in het kader van de procedure tot het bekomen van een milieuvergunning is weliswaar niet bindend. Doch indien het gevolgd wordt door de vergunningverlenende overheid zou een ongunstig advies leiden tot een weigering van de verderzetting van de exploitatie op de huidige lokatie.

Tabel 1a

De vestigingsbeperkingen van Vlarem II voor nieuwe industriële inrichtingen.

Vlaremrubriek	verbod op vestiging in:						
	woon- gebied	woonuitb. gebied	recreatie- gebied	park gebied	natuur- gebied	grondwater- winnings- gebied-	bescher- mingszone I, II, III
Inrichtingen voor de verwijdering van afvalstoffen (behalve overslagstations voor huishoudelijke afvalstoffen, containerparken, verbrandingsinstall. van ziekenhuisafval, opslag afvalolie)	x	x	x	x	x	x	x
Overslagstations voor huishoudelijke afvalstoffen, containerparken, verbrandingsinstall. van ziekenhuisafval, opslag afvalolie			x	x	x	x	x
Stortplaatsen behalve voor inert afval	x	x	x	x	x	x	x
Bedekkingmiddelen (klasse 1 en 2)	x	x	x	x	x	x	x
	<i>Enkel toegelaten in industriegebied</i>						
Biociden (productie, verpakking)	x	x	x	x	x	x	x
	<i>Enkel toegelaten in industriegebied</i>						
Biociden (opslag)						x	x
Drukkerijen en Fotografische Produkten						x	
Farmaceutische stoffen						x	
Industriële akt. met risico's van zware ongevallen	x	x	x	x	x	x	x
	<i>Enkel toegelaten in industriegebied</i>						
Industriële prod. en opslag van gevaarlijke produkten	x	x	x	x	x	x	x
	<i>Enkel toegelaten in industriegebied</i>						
Hout (klasse 1)	x						
Leder (behalve opslag van haren, veren, dons, en vervaardiging van prod. uit leer)						x	
Lijm en gelatine (productie)	x					x	
Mest en kunstmest (productie, opslag, behalve opslag van dierlijke mest gehecht aan landbouwbedrijf)	x					x	
Bouwmaterialen, Minerale produkten (klasse 1) (behalve behandeling minerale produkten, bewerking van produkten die asbest bevatten)	x					x	
Voeding (klasse 1)	x		x			x	x

Tabel 1b

De vestigingsbeperkingen van Vlarem II voor nieuwe industriële inrichtingen.

Vlarem rubriek	minimale afstanden (m) tot:						
	woon- gebied	woonuitb. gebied	recreatie- gebied	park gebied	natuur- gebied	grondwater- winnings- gebied-	bescher- mingszone I, II, III
Inrichtingen voor de verwijdering van afvalstoffen (behalve overslagstations voor huishoudelijke afvalstoffen, containerparken, verbrandingsinstall. van ziekenhuisafval, opslag afvalolie)							
Overslagstations voor huishoudelijke afvalstoffen, containerparken, verbrandingsinstall. van ziekenhuisafval, opslag afvalolie							
Stortplaatsen behalve voor inert afval	200	200	200	200	200		
Bedekkingsmiddelen (klasse 1 en 2)	50		50	50			
Biociden (produktie, verpakking)	500		500	500			
Biociden (opslag)							
Drukkerijen en Fotografische Produkten							
Farmaceutische stoffen							
Industriële akt. met risico's van zware ongevallen	100		100	100			
Industriële prod. en opslag van gevaarlijke produkten	100		100	100			
Hout (klasse 1)							
Leder (behalve opslag van haren, veren, dons, en vervaardiging van prod. uit leer)						100	
Lijm en gelatine (produktie)						100	
Mest en kunstmest (produktie, opslag, behalve opslag van dierlijke mest gehecht aan landbouwbedrijf)	100					100	
Bouwmaterialen, Minerale produkten (klasse 1) (behalve behandeling minerale produkten, bewerking van produkten die asbest bevatten)	100						
Voeding (klasse 1)	100		100			100	100

Ook de konkrete toepassing van Vlarem kan de uitdrijving van de industrie uit zonevreemde lokaties, met name woongebieden enigszins in de hand werken. In theorie worden de bestaande bedrijven door Vlarem II weliswaar niet geweerd uit woongebieden. Doch in de praktijk zal de groeiende inspraak van de bevolking in de vergunningenprocedure er toe leiden dat heel wat bestaande bedrijven hun zonevreemde lokatie in woongebied moeten verlaten. Aangezien veel meer bedrijven thans tot klasse 2 behoren vergroot ook de zeggingschap van de gemeentelijke overheden. Vermits de gemeenten sneller dan hogere overheden geneigd zijn rekening te houden met bezwaren vanwege hun bevolking, werkt dit eveneens de uitdrijvende krachten in de hand. Anderzijds zullen gemeenten die op hun eigen grondgebied geen vrije bedrijfsruimte meer hebben niet graag 'hun' bedrijven zien vertrekken.

Naast dit uitdrijvend effect voor de bestaande bedrijven, weert Vlarem, zoals gezegd, ook vestigingen van bepaalde hinderlijk geachte nieuwe bedrijven. (zie tabel 1a en 1b). Het enige alternatief voor dergelijke bedrijfsinplantingen wordt, net als voor geweerde bestaande bedrijven, gevormd door zones voor ambachtelijke of industriële bedrijven. Hier botst men echter op de rigiditeit van de Gewestplannen. De ruimte die zij aan de industrie hebben toegewezen is, in bepaalde landsgedeelten waaronder de provincie West-Vlaanderen, immers zo goed als opgesoupeerd. Vroeger werd dit probleem 'opgelost' door op een oneigenlijke manier gebruik te maken van gemeentelijke plannen van aanleg. APA's en BPA's zijn immers bedoeld om het Gewestplan te verfijnen, niet om bijvoorbeeld de bestemming landbouwgebied te wijzigen in industriegebied. Door het moratorium op BPA's die van de Gewestplannen afwijken, is deze optie thans grotendeels geblokkeerd.

Als de nieuwe, hinderlijk geachte bedrijven, noch de te herlokaliseren bedrijven niet langer op bedrijventerreinen terecht kunnen wordt echter meteen ook de economische ontwikkeling gefnuikt.

Niet-wetgevende krachten

Niet alleen tussen beleidsdoelstellingen en de konkrete toepassing van de wetgeving komen tegenstrijdigheden tot uiting. Ook in de economie en de maat-

schappij, zowel als bij de overheid zijn tegengestelde krachten aan het werk. De ene zijn erop gericht de industrie uit de woongebieden en andere niet-geëigende zones te verdrijven. Andere vragen eerder om een behoud van de bedrijven op hun zonevreemde lokatie.

Eén van de belangrijkste pushfactoren die de industrie uit de nabijheid van woongebieden verdrijven, is de groeiende intolerantie bij de bevolking, het zogenaamde Nimby-syndroom (Not in My Backyard). De bevolking wordt gevoelig, niet zozeer voor 'het' milieu, maar vooral voor 'haar' milieu. Het aantal klachten waarmee de bedrijven geconfronteerd worden, neemt dan ook zienderogen toe. Uit een onderzoek, uitgevoerd door het Westvlaams Economisch Studiebureau, in opdracht van Charter 99, in het Zuiden van West-Vlaanderen, bleek dat 41% van de bedrijven al ooit met klachten vanwege omwonenden werd geconfronteerd. Vaak blijken de klachten zelfs afkomstig uit woonzones die ontstaan zijn nadat het bedrijf reeds op die plaats was gevestigd.

Het groeiend belang van de transportbewegingen speelt in het nadeel van de bedrijven in stadsgebieden. Willen zij bereikbaarder zijn, dan zien zij zich genoodzaakt om nieuwe bedrijventerreinen buiten het stadsweefsel op te zoeken.

Daarnaast kampen veel bedrijven met plaatsgebrek. Zelfs zonder dat er sprake is van een produktietoename leiden veel factoren immers tot een groeiende ruimtebehoefte. Het just-in-time verschijnsel zorgt ervoor dat de grotere bedrijven het aanleggen van voorraden afwentelen op hun toeleveranciers, die in sommige gevallen nog in woongebied gevestigd zijn. Vervanging van arbeid door machines leidt eveneens meestal tot een grotere plaatsbehoefte. Daarnaast neigen vele bedrijven nog steeds naar uitbreiding van hun parkeerterrein. Tenslotte vloeien ook uit de milieuwetgeving soms bijkomende aanspraken op de ruimte voort (aanleg van een zuiveringsstation, verantwoorde opslag van gevaarlijke produkten met voldoende tussenafstanden). Het derde van de drie nieuwe dekretten tot bescherming van de open ruimte vangt dit laatste element gelukkig wel op.

Tenslotte zijn er ook bepaalde steunregelingen vanwege de overheid die hervestiging op industriegebied bevorderen. Reeds lange tijd geldt een extra percentage van 3% voor eerste vestiging op

industrie- of KMO-zone in het kader van de expansiesteunwetgeving. Sinds begin 1993 is er ook de herlokalisatiesteun van 15% op grond en gebouwen voor bedrijven die om milieuredenen verhuizen naar een bedrijventerrein. Wegens de schaarste aan vrije bedrijfsruimte missen deze stimuli echter gedeeltelijk hun effect.

De krachten die leiden tot het behoud van zonevreemde bedrijven op hun huidige lokatie zijn beperkter in aantal. Het besef dat de verkeersproblemen uit de hand lopen kan eventueel een pleidooi zijn voor het behoud van een verantwoordte funktieverweving, in casu van niet-hinderlijke industrie en bewoning. De kosten van een verhuizing (zeker in tijden van laagconjunctuur) en de beperkte mogelijkheden tot hervestiging (zie hoger) beperken eveneens de mobiliteit van de bedrijven.

Nieuwe uitdagingen

Wil men de bevolking voor hinder vanwege de bedrijven behoeden en tegelijk ook de open ruimte vrijwaren, zonder evenwel de economische ontwikkelingskansen te schaden, dan zal men op vele fronten tegelijk moeten werken. Zowel de overheid, het bedrijfsleven als de ruimtelijke planners zullen hiertoe inspanningen moeten leveren.

De overheid

Zoals hoger aangetoond, begint het wetgevend instrumentarium op het vlak van ruimtelijke ordening en milieu geleidelijk aan te convergeren. Een aantal tegenspraken tussen theorie en praktijk, die voortvloeien uit de konkrete toepassing van de wetten terzake, moeten echter nog uit de weg geruimd.

Zonder nieuwe bedrijventerreinen kunnen de doelstellingen van bescherming van de bevolking niet worden gediend. Om te voorkomen dat al te veel open ruimte voor nieuwe industriegebieden moet worden opgeofferd, zou men, naar analogie met het afvalstoffenbeleid, dat gestoeld is op de wenselijkheidsvolgorde preventie-hergebruik-recyclage-verbranden-storten, ook voor het vestigingsbeleid een preferentievorgorde kunnen voorzien. Deze zou er voor bestaande bedrijven als volgt kunnen uitzien: behoud op de huidige lokatie door ruimtebesparende en hinderbeperkende maatregelen – herlokalisatie naar bestaande lege bedrijfsruimte gelegen in bebouwde zone (indien mo-

gelijk woongebied, zoniet industriegebied) – herlokalizatie naar een nieuwe vestiging op industriegebied. Ook voor nieuwe bedrijven zou eerst moeten nagegaan worden of ze niet in bestaande lege bedrijfsruimten die gelegen zijn buiten de open ruimte kunnen worden ondergebracht, mits ze daar kunnen geaccepteerd worden. Slechts als dit onmogelijk blijkt, kan naar een nieuwe vestiging op industrieterrein worden uitgekeken. Deze benadering kan tot uitdrukking komen in gemeentelijke plannen van aanleg door in zones met residentiële functie mogelijkheden te voorzien voor bedrijvigheid die verenigbaar zijn met de goede ruimtelijke ordening. Voorts impliceert deze zienswijze uiteraard een betere opvolging van bestaande bedrijfsruimten die vrijkomen, om deze sneller opnieuw bezet te krijgen.

In de praktijk is deze theorie echter zeer moeilijk toepasbaar. Vele factoren spelen een rol en het gevaar is niet ondenkbaar dat de overheid bedrijfseconomische overwegingen over het hoofd ziet.

In plaats van nieuwe bedrijven a priori te weren op basis van hun behoren tot een bepaalde categorie (cfr. Vlarem II), zou men hen de kans moeten bieden te bewijzen dat ze wel degelijk aanvaardbaar zijn. Het formulier voor de milieuvergunningaanvraag biedt daar immers de mogelijkheid toe onder de rubriek 'voorzien maatregelen en/of installaties om de hinder en het gevaar voor de mens buiten de inrichting en het leefmilieu te voorkomen of te beperken'. Houdt men toch vast aan de vestigingsbeperkingen, dan is nog een ander middel denkbaar. Meestal geldt het vestigingsverbod niet voor alle klassen van een bepaalde bedrijfskategorie, maar alleen voor de hoogste. Door de klassegrenzen van de lagere klassen te verruimen indien bepaalde voorzorgsmaatregelen worden genomen zou men wel een veel verantwoorder voorkomingsbeleid kunnen voeren. Thans bestaat hiervan slechts één voorbeeld, namelijk in de sektor bedekkingsmiddelen (aanbrengen van verf en dergelijke). Vestiging van nieuwe dergelijke bedrijven (bv. spuitkabinen) is verboden in of op minder dan 50 meter van woongebied voor alle inrichtingen, behalve die van klasse 3. De bovengrens van klasse 3 ligt normaal op 10 kW. Voor spuitkabinen voorzien van een actief koolfilter wordt die bovengrens echter opgetrokken tot een vermogen van 25

kW. Gelijkwaardige aanpassingen van klassegrenzen zouden ook voor andere industrietakken kunnen worden ingevoerd. Daarbij zou men de technieken waarvoor een klassegrensverhoging wordt toegestaan niet al te zeer mogen beperken. In de bepalingen voor spuitkabinen had beter gestaan: 'voor installaties uitgerust met actief koolfilters of een gelijkwaardige techniek'.

Anderzijds moeten er ook meer inspanningen worden gedaan om bestaande zonevremde bedrijven aanvaardbaarder te maken, zodat ze hun huidige lokatie kunnen behouden. Nu reeds bestaat in het kader van de Expansiesteunwetgeving de regeling 'Ecologiecriterium' die 15% subsidie voorziet voor investeringen die aan één of meer van volgende criteria voldoen: grondstoffenbesparing, energiebesparing, kwaliteitszorg, vermindering van milieubelastende effecten, veiligheid. De lijst van criteria zou kunnen worden uitgebreid met 'investeringen voor ruimtebesparend produceren' en 'investeringen voor aanpassingen met het oog op de heringebruikname van bestaande bedrijfsgebouwen'.

Om de bevolking in het kader van openbare onderzoeken die gevoerd worden naar aanleiding van een vergunningaanvraag niet nodeloos te alarmeren zouden sommige Vlaremrubrieken beter worden geherformuleerd. Trefend in dit verband is het voorbeeld van de koelinstallaties. Deze worden thans aangekondigd als 'inrichtingen voor het fysisch behandelen van gassen'.

Tenslotte kan de vraag worden gesteld of het derde van de drie dekretten tot bescherming van de open ruimte elke uitbreiding van zonevremde bedrijven wel moest verbieden. Beperkte uitbreidingen die volgens de adviesinstanties van Vlarem niet hinderlijk zijn voor de omgeving zouden niet per se moeten worden verhinderd.

Het bedrijfsleven

Om de behoefte aan nieuwe industriële ruimte te minimaliseren en het behoud van aanvaardbare bestaande bedrijven op hun huidige lokatie te maximaliseren kan ook het bedrijfsleven een bijdrage leveren.

Zonevremde bedrijven moeten tot een goede verstandhouding komen met de omwonenden. Veel bezwaren zijn een gevolg van paniekerreacties, die door wat meer openheid hadden kunnen vermeden worden.

Doordat thans nagenoeg bij elke verandering een nieuwe vergunningsaanvraag moet worden ingediend, en daaraan telkens een openbaar onderzoek te pas komt, zullen de bedrijven hoe dan ook vaker dan vroeger op de inspraak stoten van hun omgeving. Het al eerder aangehaalde onderzoek van het Westvlaams Economisch Studiebureau in het zuiden van West-Vlaanderen heeft aangetoond dat alle bedrijven die in het kader van een openbaar onderzoek met bezwaren werden gekonfronteerd al eerder met klachten kregen af te rekenen.

Een slechte reputatie wreekt zich op dergelijke momenten. De bedrijven doen er dan ook goed aan klachten te voorkomen door meer maatregelen te nemen om de hinder naar de omgeving te beperken. Prioriteit moet daarbij uitgaan naar de bestrijding van hinder door lawaai en trillingen en geurhinder, die samen tekenen voor meer dan de helft van de klachten.

De ruimtelijke planners

Tenslotte ligt ook een belangrijke opgave bij de ruimtelijke planners. Bij de keuze van lokaties voor nieuwe bedrijventerreinen moet met steeds meer aspecten worden rekening gehouden. Uit onderzoek (waaronder de studie waarnaar reeds eerder werd verwezen) blijkt dat bedrijven die gelegen zijn in woongebied of aanverwante gebieden (dus ook landelijk woongebied, of industriegebied te midden woongebied) niet noodzakelijk méér met klachten te maken krijgen dan bedrijven die zich bevinden in industriegebieden⁴. Dit is een gevolg van de hoge urbanisatiegraad en de verspreide bewoning in de regio, waardoor zelfs ondernemingen die gelegen zijn op industriegebied altijd wel bewoning vrij dicht in de buurt hebben. Alleen al om de afstandsregels die in Vlarem II staan ingeschreven te kunnen respecteren, zal het er voor de planologen dus op aan komen inplantingsplaatsen te vinden die ver genoeg van woonzone gelegen zijn en zich tegelijk op een veilige afstand van natuurgebieden bevinden. Het ware dan ook wenselijk op deze nieuwe industrieterreinen een systeem van interne zonerings toe te passen (reeds gebruikelijk in Nederland),

⁴ De mate van hinder en het aantal mensen dat hinder ondervindt kan uiteraard wel beïnvloedend verschillen.

Archief WIER

opdat de meest hinderlijke bedrijven zouden worden gevestigd op de verst mogelijke afstand van kwetsbare gebieden in de omgeving van het terrein.

Tegelijk moeten nieuwe bedrijventerreinen mogelijkheden bieden tot lozing van afvalwater. Minder en minder immers zullen de afvalwaters van de bedrijven nog worden toegelaten op het openbaar riool. Bijgevolg zullen de ondernemingen ertoe gedwongen worden zelf hun afvalwaters te zuiveren om die vervolgens te lozen op oppervlaktewater. In de nabijheid van de nieuw te plannen industriegebieden moeten zich dus waterlopen bevinden met een voldoende debiet om deze restvervuiling van de bedrijven zonder schadelijke gevolgen te kunnen opnemen.

Besluit

De bekommernis voor het natuurlijke en het residentiële milieu en de zorg voor de open ruimte hebben nieuwe wetteksten doen ontstaan die de vestigingsvrijheid van de bedrijven in ernstige mate beperken. De principes 'bescherming van de bevolking', 'behoud van de open ruimte' en 'vrijwaring van de economie' kunnen bovendien niet op een eenvoudige manier tegelijk worden gehuldigd. Tenzij men één of meer van deze doelstellingen volledig opgeeft of prioritair stelt, zullen van alle drie de kanten toegevingen moeten komen. Om de open ruimte zoveel mogelijk te sparen zal de bevolking moeten aanvaarden dat de niet-hinderlijke industrie maximaal behouden blijft op haar huidige plaats in woongebied. Bedrijven die onverenigbaar zijn met hun omgeving, zullen er echter altijd zijn. Onvermijdelijk zal hiervoor nog nieuwe open ruimte moeten worden aangesneden. De industrie zal haar aanspraken op de

ruimte zo beperkt mogelijk moeten houden. Dat geldt in het bijzonder voor die bedrijven die nog in open ruimte zijn gevestigd.

Vermits ad hoc wijzigingen van de Gewestplannen door middel van gemeentelijke plannen van aanleg niet langer wenselijk zijn, is hier een belangrijke taak weggelegd voor de Structuurplanning, zowel in Vlaanderen als in West-Vlaanderen. In afwachting dat deze nieuwe werkingsinstrumenten in voege treden, zijn gefundeerde herzieningen van het Gewestplan, op een hoger dan het gemeentelijk niveau, de beste oplossing om dringende noden, zoals het tekort aan bedrijventerreinen, te lenigen. De voorstellen van de GOM-West-Vlaanderen voor herziening van de Gewestplannen inzake regionale bedrijventerreinen kaderen in dit beleid.

